

числа бідних за критерієм поточних доходів, навіть перевищує кількість отримувачів серед бідних. Значна кількість пільгових категорій осіб призвела до того, що майже третина населення України охоплена системою пільг. Велика кількість осіб, що мають право на пільги, а також відносно великі їх розміри призводять до неспроможності державних фондів фінансувати їх у повному обсязі.

Також в системі соціального забезпечення є чималий ряд проблем, зокрема:

- низька адресність соціальних пільг;
- невідповідність між розмірами пільг та реальними можливостями їх забезпечити;
- залишкове фінансування медичного забезпечення, що не дозволяє підтримувати систем медичного захисту на належному рівні;
- низький рівень охоплення бідного населення соціальною підтримкою;
- низька адресність при наданні соціальної підтримки тощо.

СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Червона Світлана Петрівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри статистики, інформаційних технологій
та математичних методів в економіці;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Міграція населення – механічні переміщення людей через кордони тих чи інших територій зі зміною місця проживання назавжди, на більш-менш тривалий час або з регулярним поверненням до нього [1]. Міграція населення являє собою складний суспільний процес, що з одного боку спричинений економічними та політичними факторами, а також стихійними лихами та природними катастрофами, а з іншого – впливає на важливі соціально-економічні та демографічні процеси як в середині окремих держав (внутрішня міграція), так і в глобальному масштабі (зовнішня або міждержавна міграція).

За даними Державної служби статистики в Україні з 2005 року спостерігається міграційний приріст населення, на який істотно не вплинула ні агресія російської федерації у 2014 році, ні анексія нею частини території України, ні бойові дії на сході України (рис. 1).

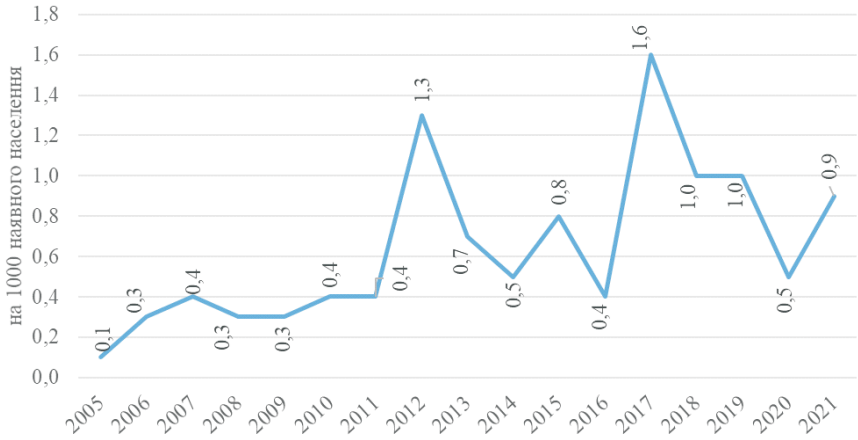

Рис. 1. Міграційний приріст населення України у 2005-2021 роках
Джерело: побудовано автором за [2]

На зміну чисельності населення будь-якої країни, і Україні в тому числі, впливає міждержавна міграція. У 2021 році порівняно з 2014 кількість прибулих в Україні зменшилась на 2,3 %, а кількість вибулих з України збільшилась на 4,6 % і становила у 2021 році відповідно 41724 та 22587 осіб. Змінилась за досліджуваний період структура міждержавних мігрантів за статтю (рис. 2 та 3).

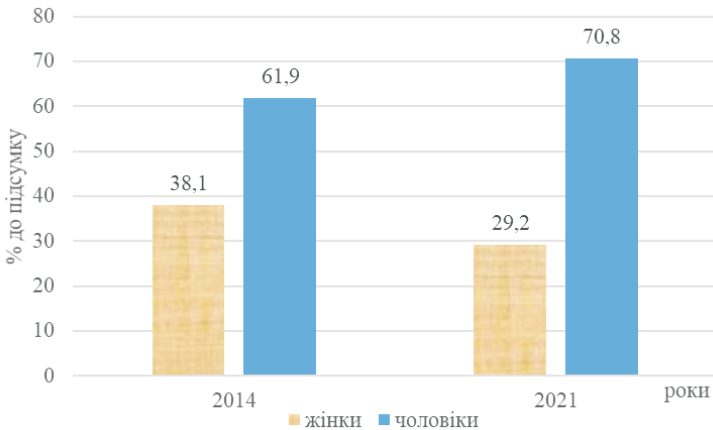

Рис. 2. Структура прибулих за статтю 2014 та 2021 рр.
Джерело: розраховано та побудовано автором за [3]

Обчислений автором індекс Рябцева, який становить 0,085, свідчить про незначні відмінності у статевій структурі прибулих у 2021 році порівняно з 2014.

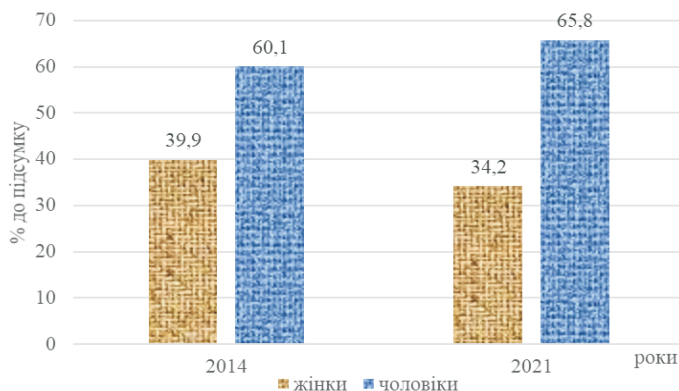

Рис. 3. Структура вибулих за статтю у 2014 та 2021 рр.

Джерело: розраховано та побудовано автором за [3]

Розрахований автором за даними рис. 3 інтегральний показник структурних відмінностей (індекс Рябцева: $I_R=0,055$), що свідчить про досить незначні відмінності у структурі вибулих з України у 2021 році порівняно з 2014 за статтю.

Серед міждержавних мігрантів (як прибулих, так і вибулих) більше 80 % становлять особи працездатного віку і у 2021 році частка міждержавних мігрантів працездатного віку збільшується як в цілому, так і за статтю (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура міждержавних мігрантів
за віком і статтю в Україні у 2014 та 2021 рр.**

(% до підсумку)

Вікові групи	Структура прибулих			Структура вибулих		
	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки
	2014					
0-14	4,0	3,5	4,8	6,1	5,2	7,3
15-59	83,2	87,3	76,7	80,8	85,6	73,7
60 і старше	12,8	9,2	18,5	13,1	9,2	19,0
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Продовження табл. 1

Вікові групи	Структура прибулих			Структура вибулих		
	обидві статі	чоловіки	жінки	обидві статі	чоловіки	жінки
	2021					
0-14	7,3	5,6	11,5	4,7	4,0	6,1
15-59	88,4	91,0	82,0	87,3	90,8	80,4
60 і старше	4,3	3,4	6,5	8,0	5,2	13,5
Всього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано автором за [3]

Статеві-віковий аналіз структурних зрушень, що було здійснено за допомогою індекса Рябцева (табл.2), показав, що у 2021 році порівняно з 2014 структури прибулих і вибулих мають досить незначні відмінності.

Таблиця 2

Оцінка структурних відмінностей міждержавних мігрантів за віком та статтю за індексом Рябцева

	Індекс Рябцева		
	обидві статі	чоловіки	жінки
Прибулі	0,061	0,040	0,091
Вибулі	0,049	0,038	0,055

Джерело: розраховано автором

При цьому суттєвішими є зміни у структурі жінок за віковими групами, ніж серед чоловіків. Необхідно зазначити, що незначні відмінності мають місце у 2021 році порівняно з 2014 у віковій структурі прибулих жінок.

Проте, військова повномасштабна агресія росії по відношенню до України 24 лютого 2022 року призвела до гуманітарної кризи, проявом якої є значні міграційні процеси: переміщення як по території України з регіонів, що були окуповані, або знаходяться на лінії фронту, так і переміщення за межі України. Більше 8 мільйонів українців (переважно жінки та діти) вимушені були шукати тимчасового захисту в країнах ЄС [4]. Наразі за даними ООН кількість українських біженців зі статусом тимчасового захисту в Європі перевищила 4 мільйони [5]. Серед країн Європи, в яких найчастіше реєструються для отримання тимчасового захисту або подібного статусу, – Польща, Німеччина, Чехія, Іспанія, Болгарія та Італія [6].

Незважаючи на те, що війна в Україні триває, українці повертаються додому. За словами президентки Європейської комісії Урсули фон дер Ляен

«близько 5 млн уже повернулися в Україну» [5]. Соціологічне опитування громадян України віком від 18 років, які після початку повномасштабної російської агресії виїхали з України у зв'язку з воєнними діями щодо намірів повернення в Україну, що проводилось Центром Разумкова з 20 липня по 25 серпня 2022 року, показало, що 36% респондентів висловлюють намір повернутися після того, як переконаються, що в місцевості, де вони жили, безпечно перебувати, 35% – відразу після того, як закінчиться війна, 13% – через рік або через кілька років після закінчення війни, 7% – після того, як відновить роботу підприємство, на якому вони працювали або будуть впевнені, що знайдуть іншу роботу у себе вдома, 11% планують повернутися найближчим часом, а 7% взагалі не планують повертатися в Україну (серед тих, хто має постійну роботу в країні перебування, таких 18%).

Частіше планують повернутися найближчим часом жителі Західного (18%) і Центрального (15%) регіонів, тоді як серед біженців із Східного та Південного регіонів – лише 6%. Останні частіше висловлюють намір повернутися після того, як переконаються, що в місцевості, де вони жили, безпечно перебувати (серед біженців із Східного регіону – 41%, Південного регіону – 48%).

88% тих, хто планує повертатися в Україну, відповіли, що після повернення планують поселитися в тій же області, де проживали до війни, 7% – що планують поселитися в іншій області (переважно це жителі Східного регіону) [7].

Враховуючи те, що значна частина житлового фонду та соціальної інфраструктури Східного та Південного регіонів була знищена й продовжує зазнавати руйнувань внаслідок військових дій та обстрілів з боку окупаційних військ, зруйновані підприємства та знищені робочі місця, то на бажання людей повертатися додому впливатимуть такі фактори як гарантування безпеки, забезпеченість житлом та роботою.

Список використаних джерел

1. Міграція населення. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міграція_населення#cite_note-УРЕ-3
2. Міграційний рух населення за типом місцевості у 2002-2021 роках URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
3. Населення України: демографічний щорічник. К. Державна служба статистики України, 2014-2021. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
4. Близько 5 мільйонів українських біженців уже повернулися з ЄС в Україну, – глава Єврокомісії. URL: <https://biz.censor.net/n3367405>

5. Число українських біженців зі статусом тимчасового захисту в Європі перевищило 4 мільйони, – ООН. URL: <https://biz.censor.net/n3371019>

6. Ліліана Філіпчук, Олена Сирбу. Вимушена міграція і війна в Україні (24 березня – 10 червня 2022) URL: <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-bereznya-%E2%80%9410-cherhvnya-2022.pdf>

7. Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>